

תקציר מנהלים:

עמדת פורום ארגונים והורים למען ילדים עם מוגבלויות ביחס לביטול ההחזרים בשירותי התפתחות הילד (מאי 2025)

רקע:

מערך התפתחות הילד סובל ממחסור במומחים ובמטפלים ממקצועות הבריאות, זמני המתנה ממושכים, ותלות גבוהה במתן שירותים דרך מנגנון ההחזרים. נתונים אשר נאספו ע"י אלו"ט ביחס למבוססים על רצף האוטיזם (בקופות כללית ומכבי) נכון ל-2023, מדגימים את התפוסה המוגבלת של המערך והתלות במסלול ההחזרים. **הגם שמדובר בנתונים המתייחסים לילדים על הרצף, לא מן הנמנע כי מצב דומה מתקיים גם בקרב מטופלים מורכבים אחרים הזקוקים לטיפול במערך.** על פי ניתוח הנתונים הנ"ל, היקף של **64.5% מהטיפולים ניתן בדרך של החזרים – ורק 12% מהטיפולים ניתנים באופן ישיר ע"י הקופות** (זאת שלא בהלימה עם פרסום משרד הבריאות בנושא, המדווח על טיפולים בהחזר בהיקף של 17% מסך הטיפולים בשנה זו). נוסף על כך נמצא על פי הניתוח הנ"ל כי רק **47% מהמבוססים על רצף האוטיזם מצליחים לממש את הזכאות, וגם זאת- באופן חלקי ביותר (ממוצע טיפול לנפש העומד על 24 טיפולים לשנה בלבד).** לכך מתווספת העובדה, כי עדיין לא קיימת תשתית ממשית בקופות החולים למתן טיפול לילדים מעל גיל 6. למרות צעדים חיוביים בהובלת משרד הבריאות כגון פתיחת מסלולי לימוד נוספים בתחום הריפוי בעיסוק, קידום תמריצים והסכמי שכר (כרגע רק עבור חלק מעובדי מקצועות הבריאות במערך) – מדובר בצעדים חלקיים וטרם הושגה פריצת דרך מערכתית שתאפשר, בלוחות הזמנים המתוכננים, מתן טיפול לכלל הילדים הממתינים דרך השירות הציבורי בזמני המתנה שאינם עולים על שלושה חודשים. אנו חוששים על כן, וביקשנו את התייחסות משרד הבריאות בהתאם, כי מדובר במהלך שאינו מגובה דיה, בהיבטים של ניתוח נתונים, הקצאת משאבים, פיתוח כח אדם ותשתית שירותים.

להלן הדרישות המרכזיות של פורום הארגונים כפי שהובאו בפני משרד הבריאות -

1. שקיפות, ביסוס ההחלטה בנתונים, והקצאת משאבים בהיקף הנדרש:

- הצגת ניתוח עדכני של תוצרי הרפורמה בין השנים 2020-2024 (מספר יחידות חדשות, מטפלים שגוייסו, זמני המתנה בפועל וכו').
- בחינת התאמה בין המשאבים הקיימים ליעדים שהוגדרו – על פי עמדת גורמים מקצועיים ממשרד הבריאות ומקופות החולים, הקצאה של 130 מלש"ח בשנה לא צפויה לאפשר צמצום פערים ברמה הנדרשת.
- הצגת תחזית משרד הבריאות להרחבת השירות, גיוס מטפלים וצמצום זמני ההמתנה בהתאם למשאבים המוקצים והצעדים הנלווים, המבססת את ההנחה שבמועד ביטול ההחזרים המערכת תהא ערוכה לקליטת המטופלים הממתינים.

בהקשר זה התרענו, כי אין לאפשר מצב שבו ביטול ההחזרים מביא למעין "הקפאה" של השירותים בתחום התפתחות הילד ביחס למטופלים חדשים, לטובת חיסכון במשאבים והתארגנות תקציבית של המערכת. ככל שזה המצב – יש לדון מחדש במשאבים המוקצים לטובת המהלך ולבחון את היקף התוספת התקציבית הנדרשת.

2. דחיית מועד התחילה, בקרה קפדנית, כינוס קבוע של ועדת המעקב לרפורמה בהתפתחות הילד, וקביעת תנאים קשיחים שבלעדיהם לא יצא לפועל / יורחב המהלך של ביטול ההחזרים:

- דחיית מועדי התחילה הקבועים בחוזר ופירוק לתתי שלבי נוספים, תוך הבטחת המוכנות של המערכת לקליטה של המטופלים הממתינים.
- הגדרת פרמטרים קפדניים לבקרה, הבוחנים את משכי ההמתנה בפועל, כולל מעקב ביחס לממתינים מעל ל-6 ו-9 חודשים (ולא רק ממתינים מעל שלושה חודשים), יחס בין מספר הממתינים למענים הקיימים והתפוסה האפשרית בהם, והיקף גיוס מטפלים חדשים למערכת.
- הצלבת המידע הנאסף מן הקופות עם נתוני שטח (סקרי מטופלים, איסוף מידע ישירות מהיחידות להתפתחות הילד וכו')
- כינוס קבוע של ועדת המעקב לרפורמה בהתפתחות הילד והצגת הנתונים ביחס למוכנות המערכת לקליטת המטופלים הממתינים במרפאות / יחידות הציבוריות – בטרם החלטה סופית על מעבר לשלב נוסף של צמצום החזרים.

3. אסטרטגיה ברורה לפיתוח שירותים:

- קביעת יעדי פיתוח שירותים ביחס למספר הממתיינים בעת זו, הגידול הצפוי בהם, ומספר הממתיינים שצפויים לעבור ממסלול החזרים לטיפול ישיר בקופות.
- אבני דרך ולוחות זמנים להקמת תשתית נרחבת למתן מענים לילדים בגילאים 6-18, שאינה קיימת כרגע, תוך עידוד של מודלים חדשים המעניקים את הטיפול מטעם הקופה, במסגרת החינוכית.
- טיפול בכשלים הפוגעים בשרידות של היחידות הקיימות, לרבות עדכון תעריפי משרד הבריאות לשעת טיפול, ושיפוי על אי הגעה של מטופלים (היחידות להתפתחות הילד לא משולמות בעד שעת הטיפול שיועדה למטופלים אשר לא הופיעו לטיפול).

4. המשך טיפול במשבר כוח האדם במקצועות הבריאות:

- טיפול במחסור הקיים בפסיכולוגים התפתחותיים, פסיכיאטרים של הילד ונוירולוגים של הילד והתפתחות הילד.
- הרחבת מסלולי הכשרה בתחום הפרא-רפואי, שיפור תנאי העסקה (לכלל העוסקים הנותנים שירותים תחת חוק בריאות ממלכתי/חוק החינוך המיוחד ולא רק מועסקי קופות החולים), עידוד עוסקים לעבודה בפרפריה וכיו"ב.

בהקשר זה התרענו כי טיפול שאינו הוליסטי ובתוך כך פסיחת מהלכים על כה"א ביחידות להתפתחות הילד (שם ניתן כאמור רוב השירות במערך הציבורי), ובמענים מקבילים נוספים (כגון מעונות היום השיקומיים, גני תקשורת ושירותי חינוך מיוחדים), מביא לזליגת עוסקים ממענים אלו עד כדי איום על עצם קיומם. יוער כי כל הנ"ל, פועלים במודלים הוליסטיים וייחודיים שאין להם תחליף ואין להם מקבילה בקופות החולים. התעלמות מהעוסקים בשירותים הנ"ל ומתן יד לזליגתם, לא רק שמאיימת כאמור באופן מיידי על קיומם, אלא גם תייצר תלות בשירותים הניתנים באופן ישיר ע"י הקופות (אשר היקפם דל באופן יחסי), ותגדיל בצורה דרסטית את הממתיינים לטיפול תוך פגיעה בקבוצה הולכת וגדלה של ילדים ופעוטות.

5. הבטחת רצף טיפולי והחרגות נדרשות:

- מניעת ניתוק רצף טיפולי בשל דרישות בירוקרטיות - למשל בשל הגדרה רחבה מדי של "מטופל חדש" (שחלה על פי מידע שנמסר ממשרד הבריאות גם על מטופל שנמצא במסלול החזרים, עשה הפוגה בטיפול וכעת זקוק לסדרה נוספת אצל אותו מטפל, או מטופל הזקוק לטיפול סימולטני בתחום נוסף), או בשל ההקשחה הצפויה בדרישות הותק מהמטפל.
- הגדרת חריגים שבהם, גם במצב של ביטול ההחזרים, וכאשר אין בידי הקופה לתת את המענה כנדרש תתאפשר קבלת טיפול במסלול ההחזרים – כך במקרים מורכבים, צורך במענה טיפולי מיידי, כאשר נדרשת תת-מומחיות ייחודית, או עבור מטופלים שאינם דוברי עברית וזקוקים למענה בשפה אחרת (יידיש, ערבית, ילדי עולים)

ה א ר ג ו נ י ם ה ח ב ר י ם ב פ ו ר ם :

בית איזי שפירא • אופק לילדינו • אותי • איל"ן • אלווין ישראל • אלו"ט • אלי"ע • א.ס.ט.י. • אקים ישראל • AV ישראל • בזכות • בי"ח אלון • בית חם • בית גיא, נתניה • בית מיחא • בית שולמית, קריית מלאכי • המכון להתפתחות הילד רבקה זיו • המכון להתפתחות הילד תל-השומר • המרכז הישראלי ללימודי חירשות • הקליניקה המשפטית לזכויות אנשים עם מוגבלויות, אונ' בר אילן • טף לטף – מודיעין עילית • יהל • יחידת עופרים בי"ח בני ציון • מטה מאבק הנכים • מיחא ארצי • מעון בית אלחנאן, כפר מנדא • מעון הטנא • מעון זוהור אלר"ד, אום אל פחם • מעון יום שיקומי יובלים, אשדוד • מעון יום שיקומי סינדיאן, קלאנסווה • מעון יום שיקומי קרית שמונה • מעון ניצנים, מרחביה • מעון צעד קדימה ניצן, אילת • מעון רמת דוד, בית"ר עלית • מעון רננים, בת ים • מעון שקמה, נהריה • מעונות חנאן מרכז דון גוואנלה לחינוך מיוחד, נצרת • מרכז מריאן, קריית גת • מרכז אלראזי לשיקום, עראבה • מש"י • נדירים • סולם • עזר מציון • עלה • מרכז מילמן, חיפה • עמותת ראנד (איכסאל) • פורום היחידות להתפתחות הילד • פתחיה • פ.ש.ר • מעון שיקומי לוד • צ'יימס • צעד קדימה • צעדים קטנים • קואליציית הורים לילדים עם צרכים מיוחדים • קול הזכויות • קשר • שיח סוד • שלוה • שמחה לילד • שמע קולנו • שמעיה • שק"ל • תקוה לילד – נווה צבי, ים.

*לעמדת הפורום הצטרפו: האגודה לזכויות החולה בישראל.

למידע נוסף ניתן לפנות ל:

עו"ד ולרי זילכה, מרכזת הפורום (054-7267127, valeriez@beitissie.org.il)
עו"ד יעל רלוי, אלו"ט – האגף לקידום זכויות וקשרי ממשל (054-9548799, yaelr@alut.org.il)